

wymagania techniczne, wybrał ten, który jest efektywny ekonomicznie, tj. najtańszy w perspektywie długoterminowej.

Literatura

1. Dhillon B.S.: *Quality Control, Reliability and Engineering Design*. Industrial Engineering, New York, 1985.
2. Góral R.: *Analiza, kontrola oraz ocena eksploatacji aktywnych środków trwałych*. Instytut Organizacji Przemysłu Maszynowego. Warszawa, 1987.
3. Hebda M., Janicki D.: *Trwałość i niezawodność samochodów w eksploatacji*. Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 1977.
4. Heinrich M., Jasicka G.: *Ocena niezawodności złożonego obiektu technicznego z uwzględnieniem kosztów eksploatacji na przykładzie maszyny dozująco-pakującej*. Zagadnienia Eksploatacji Maszyn. Zeszyt 4 (152), 2007, s. 107-116.
5. HM Treasury: *Life Cycle Costing*. Public Competition and Purchasing Unit, no. 35, 1992.
6. Marciniak J.: *Eksploatacja kolejowych pojazdów szynowych*. Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa, 1990.
7. MIL-HDBK 276-1, *Military Handbook: Life Cycle Cost Model for Defense Material Systems*. Data Collection Workbook, Global Engineering Documents, 1984.
8. Niziński S., Żółtowski B.: *Zarządzanie eksploatacją obiektów technicznych za pomocą rachunku kosztów*. MARKAR, Olsztyn-Bydgoszcz, 2002
9. PN-EN 60300-3-3: *Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Szacowanie kosztu cyklu życia*. 2001.
10. Szkoła M.: *Metoda oceny trwałości i niezawodności klejowych systemów przestawczych*. Rozprawa doktorska – promotor prof. dr hab. inż. Janusz Oprzędkiewicz. Politechnika Krakowska, Wydział Mechaniczny, Instytut pojazdów szynowych, Kraków, 2008.
11. Szymonik A., *Niezawodność i podatność obsługowa wyrobów obronnych instrumentami regulacji łańcucha logistycznego*. Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej, Rok XLIX, nr 1(172), 2008, s. 55-64.
12. Taylor W. B.: *The use of life cycle costing in acquiring physical assets*. Long Range Planning, no. 14 (1981), s. 32-43.
13. Woropay M. (red): *Podstawy racjonalnej eksploatacji maszyn*. Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji, Bydgoszcz - Radom, 1996.
14. Żurek J.: *Analiza systemu eksploatacji z punktu widzenia kosztów i*

niezawodności. Zagadnienia Eksploatacji Maszyn. Zeszyt 4 (140), 2004, s. 117-125.

15. Żółtowski J.: *Wybrane zagadnienia z podstaw konstrukcji i niezawodności maszyn*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa, 2004.

Тетяна ЖЕЛЮК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

Олександр БРЕЧКО

Тернопільський національний економічний університет, Україна

МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Іманентними ознаками сучасного розвитку світового господарства є посилення процесів регіоналізації, які проявляються на рівні співпраці регіонів окремих держав та субрегіоналізації – міжрегіональній співпраці в середині національних економік. Співпраця регіонів може і повинна розглядатися як домінанта цілісного, стабільного та ефективного розвитку національних економік за рахунок збалансування загальнодержавних інтересів з інтересами регіонів і територіальних громад з врахуванням їхніх багатовікових історичних, культурних традицій, демографічних та географічних характеристик, соціально-економічного, екологічного рівнів розвитку. Більше того, таку співпрацю нині розглядають як засіб забезпечення економічної безпеки, яка є найважливішою якісною характеристикою економічної системи, що визначає здатність підтримувати послідовну реалізацію національно-державних інтересів, стійку дієздатність господарських суб'єктів примножувати економічний потенціал, забезпечувати нормальні умови життєдіяльності населення. Лише у співпраці з регіонами ЄС Україна має доволі потужну інституційну платформу – українські області є членами 9 єврорегіонів із 201 існуючого, при чому 7 єврорегіонів входять до Асоціації європейських прикордонних регіонів, що дає можливість участі у проектах і програмах ЄС з прямим європейським фінансуванням [1, с.12].

Проблеми міжрегіонального співробітництва закладені в працях

В. Будкіна, І. Гладій, М. Долішнього, Ю. Макогона, А. Мокія, С. Писаренко, Є. Савельєва, В. Чужикова. Питання транскордонної співпраці регіонів відображені в працях І. Бінька, О. Белова, В. Кузьменка, Г. Пастернак-Таранушенка, В. Шлемка. Дослідження регіональної співпраці і аспектів економічної безпеки проводилося в роботах О. Рябченко, З. Варналія, О. Власюка, В. Губенко, Я. Жаліла, В. Мунтіяна. Віддаючи належне науковим здобуткам даних науковців, слід відмітити, що питання міжрегіонального співробітництва не втрачає свої актуальності і набирає нових векторів дослідження в зв'язку із прийняттям глобальної стратегії збалансованого розвитку на одинадцятому саміті країн G-20, який проходив 4-5 вересня 2016 року в Ханчжоу¹ КНР. Вона спрямована на посилення наднаціональних систем прогнозування збалансованого глобального розвитку, підтримки якісно нової моделі зростання в контексті продовження ООНівського порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030р.

На інституційному рівні основи для міжрегіонального співробітництва закладені Законом України «Про транскордонне співробітництво» (2004 р.), яким врегульовані правові, організаційні та економічні питання розвитку транскордонного співробітництва та його державної фінансової підтримки, розширені повноваження органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади у цій сфері; Законами України «Про місцеве самоврядування» (від 21.05.1997 р.) та «Про місцеві державні адміністрації» (від 09.04.1999 р.), у яких встановлені загальні правові підстави для участі у транскордонному співробітництві місцевих територіальних громад або властей, «Про Генеральну схему планування території України», яким передбачене просторове планування транскордонних регіонів з усіма сусідніми державами; двома державними програмами розвитку транскордонного співробітництва (Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1819 та Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2010 р.), Державною стратегією регіонального розвитку на

¹ Місто Ханчжоу в Китаї є найчистішим великим мегаполісом з населенням 6 млн. чоловік. Його називають земним раєм, де людина змогла співіснувати в гармонії з природою і створити ідеальний ландшафт. Для проведення саміту була побудована найбільша будівля площею 850 тис. кв. м за понад 1 млрд. дол. США.

період до 2020 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385, Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 554.

В систему національного законодавства входять європейські конвенції, до яких приєдналася Україна, насамперед «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» та два додаткових протоколи до неї, інші документи, такі як «Європейська хартія місцевого самоврядування» (ратифікована Законом України від 15.07.1997 р.), «Європейська Хартія прикордонних і транскордонних регіонів» (Гронау, 1981р., II редакція 1995 р.). У 2011 році Україна долучилася до реалізації Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону. Крім того, для заохочення, підтримки та розвитку транскордонного співробітництва у 2012 році Верховна Рада України ратифікувала Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС). Для забезпечення розвитку двосторонніх міжурядових договорів України територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади укладено відповідно до компетенції додаткові домовленості щодо транскордонного співробітництва, добросусідства з відповідними органами сусідніх держав-членів Європейського Союзу, Молдови та Білорусії.

Практика транскордонного співробітництва останніх десяти років показала, що воно здійснювалося в рамках проектів сприяння економічному та соціальному розвитку прикордонних регіонів України; підвищення стандартів та якості життя, добробуту і забезпечення безпеки життя та охорони навколишнього природного середовища; посилення інституційної спроможності прикордонних регіонів України у здійсненні транскордонного співробітництва; сприяння створенню умов та визначення інструментів для забезпечення мобільності людей, товарів і капіталу. Джерелами фінансування таких проектів були переважно ресурси місцевих бюджетів і міжнародної технічної допомоги, а також кошти державного бюджету, які були призначені для співфінансування великомасштабних інфраструктурних проектів, схвалених у рамках Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки.

За цей період було чимало інституційних та організаційних бар'єрів. Серед яких варто виокремити:

- низький рівень розвитку прикордонної транспортної інфраструктури, зокрема автомобільних доріг до пунктів пропуску через державний кордон, мостів та поромних переправ;
- повільні темпи впровадження сучасних методів контролю в пунктах пропуску через державний кордон;
- законодавчі та інституційні обмеження щодо розвитку малого та середнього бізнесу у прикордонних регіонах України;
- відсутність спільної з іншими державами системи попередження про стихійні лиха та захисту від надзвичайних ситуацій, а також раціонального використання природних ресурсів;
- низький рівень використання туристичного потенціалу прикордонних регіонів та культурної спадщини;
- декларативний характер спільних пріоритетів міждержавного співробітництва, недосконалий механізм спільного планування та обмежені інструменти реалізації спільних із сусідніми державами проектів транскордонного співробітництва;
- відмінність правил та процедур підготовки та фінансування проектів транскордонного співробітництва;
- низька активність учасників транскордонного співробітництва на рівні районів та територіальних громад;
- відсутність безвізового режиму для пересування громадян територією транскордонних регіонів та невідповідність пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон потребам розвитку транскордонного співробітництва;
- нерівний доступ українських учасників до фінансових ресурсів у рамках реалізації спільних з державами - членами ЄС програм прикордонного співробітництва та Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону;
- недостатній обсяг донорської підтримки проектів транскордонного співробітництва у східних та центральних регіонах України, що створює нерівні умови та призводить до низького рівня обізнаності щодо розвитку транскордонного співробітництва [2].

Необхідність підтримки моделі сталого розвитку на глобальному рівні визначила пріоритетність у політиці транскордонного співробітництва України вектору підвищення стандартів якості життя,

добробуту, забезпечення економічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, створення і забезпечення функціонування транскордонних природоохоронних території та об'єктів з урахуванням необхідності збереження цілісності та нерозривності екосистем, природних коридорів, формування екомережі. Зокрема, Державною програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки велика увага приділяється створенню умов та сприяння наближенню рівня життя населення прикордонних регіонів України до середньоєвропейського рівня і забезпечення вільного руху людей та капіталу між прикордонними регіонами; забезпеченню розвитку співробітництва у сфері освіти, науки та охорони здоров'я, налагодженню зв'язків між науково-дослідними (науково-технічними) установами, закладами охорони здоров'я; популяризації, охороні і забезпеченню культурної та історичної спадщини прикордонних регіонів України; забезпеченню прикордонного менеджменту та безпеки державного кордону; створенню спільної системи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки; створенню спільної із сусідніми державами системи попередження про стихійні лиха та захисту від надзвичайних ситуацій; забезпеченню розвитку співробітництва з метою забезпечення безпеки життя; раціональному використанню, охороні і відтворенню природних ресурсів.

Нині найбільш розгалуженою є мережа міжрегіональної співпраці України з Польщею. Практично всі області України та 16 воєводств Польщі уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. Найбільше українських партнерів мають Підкарпатське, Люблінське, Лодзьке, Сілезьке та Мазовецьке воєводства. З українського боку найбільше польських партнерів мають Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Вінницька та Волинська області. Процес укладання двосторонніх угод про партнерство на рівні міст, районів і селищ з боку України та міст, повітів і ґмін з боку Польщі має сталу тенденцію до зростання. На регіональному та місцевому рівнях між Україною та Польщею на початок 2016 року підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво. Важливими осередками інтенсифікації та розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва виступають єврорегіони «Карпатський» та «Буг», які діють в українсько-польському прикордонні. Єврорегіон «Карпатський» функціонує на основі Декларації про співпрацю спільнот, які мешкають

на території Карпатського регіону, а також на основі статуту Міжрегіональної Асоціації «Карпатський єврорегіон», що були підписані 14 лютого 1993 р. в м. Дебрецені (Угорщина) міністрами закордонних справ України, Польщі та Угорщини. Діяльність єврорегіону «Буг» регулюється Угодою про створення Транскордонного Об'єднання «Єврорегіон Буг», підписаною 29 вересня 1995 р. в м. Луцьк між Волинською областю та колишніми Холмським, Люблінським, Тарнобжезьким і Замостським воєводствами Республіки Польща (до зміни адміністративного поділу цієї країни в 1999 році). Важливим аспектом розвитку українсько-польського міжрегіонального та транскордонного співробітництва є залучення в рамках реалізації окремих проектів фінансових коштів ЄС. У цьому контексті необхідно виділити Програму транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄСП на 2007-2013 рр. та 2014-2020 рр., яка є ефективним інструментом для використання коштів ЄС органами місцевої влади та самоврядування, а також неурядовими організаціями обох держав для реалізації проектів у сфері міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Перспективними напрямками співпраці регіонів України та Польщі є взаємодія в рамках міжнародних організацій та інституцій, зокрема, Конгресі місцевих та регіональних влад Європи, Вишеградської групи, Веймарського трикутника, ЦСІ, а також ОЧЕС і ГУАМ.

Для забезпечення збалансованого розвитку національної економіки в контексті реалізації проектів міжрегіонального співробітництва України важливо долучитися до створення загальноєвропейської екомережі¹. Структурними елементами екомережі є:

– природні ядра або осередки (ключові райони) для збереження екосистем, середовищ існування, видів і ландшафтів європейського значення;

– екокоридори або перехідні зони для забезпечення взаємозв'язків між природними екосистемами – елементами дефрагментації природних масивів і міграційні шляхи водночас. Коридори різних структурних рівнів ієрархічно доповнюють один одного, формуючи суцільну мережу

¹ Екомережа – це функціонально об'єднана система природоохоронних територій різного статусу й допоміжних територій, які забезпечують біотичні функціональні зв'язки між біотами різних регіонів, а також збереження умов для природного (або наближеного до природного) перебігу процесів функціонування й розвитку біосистем різного рівня організації. Екомережа є організаційно-функціональною основою заходів збереження біорізноманітності в умовах антропогенно трансформованого ландшафту.

ландшафтно й біогеографічно (біоісторично) однорідних територій – локальних біогеографічних регіонів, у межах яких, фактично, й формуються структурно-функціональні елементи регіональної екомережі;

– відновлювальні райони, де є потреба відновлення порушених елементів екосистем, середовищ існування і ландшафтів європейського значення або повне відновлення деяких районів;

– буферні зони, які сприяють зміцненню мережі та її захисту від впливу негативних зовнішніх чинників.

Європейська програма формування екомережі передбачає:

1. Обґрунтування критеріїв для виділення ключових районів, екокоридорів, відновлювальних районів і буферних зон, з урахуванням біогеографічних зон Європи.

2. Відбір екосистем, типів середовищ існування («біотопів»), видів і ландшафтів європейського значення.

3. Визначення конкретних ділянок для збереження, покращення або відновлення екосистем, середовищ існування, видів та їхнього генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення.

4. Опрацювання керівних принципів (директив), які забезпечать максимально послідовне та ефективне здійснення заходів щодо створення екомережі.

Транскордонні екосистеми мають важливе значення, адже вони є не тільки загальним багатством, але і загальною відповідальністю. Для досягнення екологічної цілісності, в рамках Єврорегіону «Буг» реалізується тристороння угода щодо створення резервату, що сприятиме оптимізації комплексної охорони навколишнього середовища, збереженню екосистем регіону, ефективному транскордонному управлінню, створенню спільних, інтегрованих моніторингових та оціночних програм та забезпечить кращим управлінням транскордонними проблемами (пожежі, шкідники, браконьєрство, забруднення навколишнього середовища, контрабанда).

Україні для створення екомережі необхідно вирішити наступні завдання: збереження всього комплексу екосистем, середовищ існування, видів та їхнього генетичного різноманіття, а також ландшафтів європейського значення; забезпечення відновлення компонентів ключових екосистем, які зазнали руйнування; захистити екосистему від потенційних негативних факторів, сприяти залученню та навчанню

креативних людей для створення власного бізнесу та стартапів у сфері збалансованого розвитку.

Література

1. Варналій З. С. Білик Р.Р. Напрямки підвищення стійкості та забезпечення зовнішньоекономічної безпеки регіонів України/ З. С. Варналій, Р. Р. Білик // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2014. –Випуск 118 (частина II). – С.1 – 19.

2. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки, Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 554.

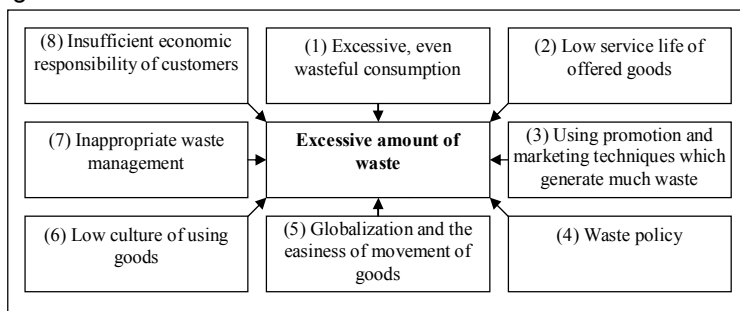
Anetta ZIELIŃSKA

Wroclaw University of Economic, Poland

THE DETERMINANTS OF EXCESSIVE AMOUNT OF WASTE

Waste comprise one of the most difficult ecological problems of the modern world. Its characteristic feature is excessive amount of waste produced by human. It is influenced by many factors we are more or less aware of (Figure 1.).

Figure 1. The determinants of excessive amount of waste

Source: A. Becla, S. Czaja, A. Zielińska, Good practice in waste management - a manual, The Foundation - the Centre of Supporting Entrepreneurship, Zgorzelec 2012, Copied material, p. 5.

The first factor is excessive, even wasteful consumption. Modern models of life consist of having and consuming more and more products, including tangible goods. Artificially-created needs of humans are strongly

stimulated next to natural needs, resulting from human physical construction, their social and mental needs. Artificial needs create those needs, which were created by the market and its mechanisms. Fulfilling those needs means an excessive burden for natural environment and other ecological resources.

The second determinant generating the excessive amount of waste is low service life of offered goods. It results from the adopted sales policy, according to which the consumers should relatively quickly make decisions on the acquisition of new goods. It can be obtained by two methods: (1) by cheap goods which quickly get broken and are expensive to repair or (2) by offering new generations of products, which make the older ones, although still good, obsolete and out-of-date. It results in a quicker turnover of goods or in other words compression (shortening of time) of a lifespan of particular items of goods and their whole generations.

The following factor, is the usage of promotion and marketing techniques which generate much waste. As a result, huge amounts of packaging and used materials occur, in particular paper ones. Very often these materials are made of paper, which cannot be recycled, for example multilayer materials joining paper, plastic foil and metal. Their production comprises a significant branch of modern economy, whose revenues and profits often exceed the size of industries, manufacturing the same products packed with those materials. It means a peculiar production “for packaging”, not packaging for products.

The above phenomena are the outcome of management policy, which is based on the basic assumption, that socio-economic development consist of systematic increase of indexes, that is the sizes of production, revenues, profits, etc. The necessity to obtain increasing income and profits of companies and distribution entities (chains of shops) creates their attitude to the systematic increase in production and sale. Such issues as: burden for natural environment, high quality and long service-life become secondary. Moreover, the service of quickly increasing amount of post-production and post-consumption waste is treated as the subject of economic benefits, so called ecological business.

The management policy presented above connects directly with globalization processes, which create a situation of easier movement of goods. They are manufactured in mass amounts in particular countries, and then moved to many other countries. The lack of any serious barriers in the movement of goods, the lack of environmental regulations in countries, where the goods are manufactured, easy access to raw materials and cheap labor